

АСНОЎНЫЯ ЭТАПЫ СТАНАЎЛЕННЯ ЗНЕШНЯЙ МІГРАЦЫЙНАЙ ПАЛІТЫКІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Інтэнсіфікацыя працэсаў глабалізацыі прывяла да павелічэння маштабаў міграцыйных патокаў, уплыў якіх адчуваецца ўсё больш значна ў розных сферах грамадскай жыццядзейнасці. У сувязі з гэтым у сістэме дзяржаўнага кіравання міграцыйнай палітыке адводзіцца значнае месца. Мэтай дадзенага артыкула з'яўляецца раскрыццё сутнасці і найбольш значных задач знешняй міграцыйнай палітыкі Рэспублікі Беларусь, разгляд праблем фарміравання і рэалізацыі дзяржаўнай міграцыйнай палітыкі, вылучэнне этапаў яе станаўлення, ацэнка эфектыўнасці рэгулявання знешніх міграцыйных патокаў органамі дзяржаўнага кіравання, вызначэнне шляхоў яе ўдасканалення.

Розныя аспекты праблемы дзяржаўнага рэгулявання міграцыйных працэсаў у Рэспубліцы Беларусь знайшлі пэўнае адлюстраванне ў шэрагу публікацый айчынных сацыялагаў, эканамістаў, правазнаўцаў, гісторыкаў. Асабліваю ўвагу ў гэтым накірунку маюць працы такіх аўтараў, як Л.П. Шахоцька, С.І. Арцюхіна, С.Л. Черныша. У той жа час у айчыннай палітычнай гаворцы дадзеная праблема распрацавана відавочна недастаткова.

У сувязі з тым, што праблема рэгулявання міграцыйных патокаў знаходзіцца ў фокусе вывучэння цэлага шэрага навук існуе мноства вызначэнняў міграцыйнай палітыкі. Аднак, з пункту гледжання аўтара, найбольш усебакова і глыбока з паліталагічных пазіцый сутнасць міграцыйнай палітыкі адлюстравана ў трактоўцы, якую дае расійскі даследчык А.У. Дземідаў. Ён вызначае дадзеную з'яву як сукупнасць навуковых палажэнняў, мэтаў, палітычных сродкаў і практычных мераў, сукупнасць і ўзаемадзеянне асноўных складаючых (канцэптуальнай асновы, заканадаўча-прававой базы і арганізацыйна-упраўлячай сістэмы), з дапамогай

якіх здзяйсняецца рэгуляванне міграцыйных працэсаў, гэта значыць адносін паміж дзяржавай, грамадзянамі гэтай дзяржавы, асобамі, якія перасяляюцца на тэрыторыю дадзенай дзяржавы (мігрантамі) з мэтай захавання інтарэсаў дзяржавы і забяспячэння правоў грамадзян прымаючай краіны і мігрантаў [1, С.46].

Пад рэгуляваннем (кіраваннем) міграцыяй разумецца комплекс мераў па стымуляванню ці абмежаванню перамяшчэнняў людзей у аб'ёмах і накірунках, якія адказваюць цякучым і перспектыўным патрабаванням краіны і забяспечваюць рэалізацыю правоў мігрантаў.

Мэты міграцыйнай палітыкі абумоўлены ўзрастаючым уплывам міграцыі на розныя сферы грамадскага жыцця. На погляд аўтара, першапачатковай задачай у дадзеным накірунку з'яўляецца абарона нацыянальнай бяспекі і нацыянальных інтарэсаў, якая ўключае ў сябе падтрыманне дзяржаўнага суверынітэта над усёй тэрыторыяй, мінімізацыю наступстваў нелегальнай міграцыі, стабільнае сацыяльна-эканамічнае, дэмаграфічнае, палітычнае, культурнае развіццё. Пры выпрацоўцы міграцыйнай палітыкі важнае значэнне мае таксама выкананне міжнародных абавязкаў па рэалізацыі правоў бежанцаў і іншых катэгорый мігрантаў.

На дадзеным этапе адбываецца палітызацыя міграцыйных працэсаў, што ў выніку іх нерэгуліруемасці і адсутнасці ці недастатковасці дзяржаўнага кантроля вядзе да негатыўных наступстваў.

Нелегальная міграцыя з'яўляецца адной з найбольш востра стаячых пагроз нацыянальнай бяспекцы, так як нерэгуліруемы міграцыйны паток звязаны з незаконным абаротам наркотыкаў, зброі, кантрабандных тавараў, гандлем людзьмі. У той жа час нелегальная міграцыя стымулюе рост ценявой эканомікі і дэмпінг зарабатнай платы, стварае ўмовы для карупцыі і парушэнню правоў мігрантаў, фарміруе замкнутыя нацыянальныя дыяспары і ўзмацняе напружаннасць у прымаючым грамадстве. Крыміналізацыя нелегальнай міграцыі праблема востра стаячая перад усёй сусветнай супольнасцю. Дадзеная з'ява актуальна і для нашай рэспублікі.

Геапалітычныя становішча Беларусі абумоўлівае праходжанне міграцыйных патокаў з краін Азіі і Афрыкі ў краіны ЕС. Такім чынам, перад дзяржавай стаіць задача выпрацоўкі эфектыўных механізмаў спынення нелегальнай міграцыі і мінімалізацыі яе наступстваў.

У той жа час сучасная дэмаграфічная сітуацыя характарызуецца вычарпаннем магчымасцей натуральнага прыроста насельніцтва і працоўных рэсурсаў краіны, ролю міграцыі як адзінай крыніцы прыроста насельніцтва. Прычым, па падліках спецыялістаў, толькі для падтрымання стабільнай колькасці насельніцтва на працягу наступных сарака гадоў патрабуецца, каб міграцыйны паток складаў не менш 50 тыс. чалавек у год, што, зыходзячы з сучаснага сацыяльна-эканамічнага становішча, не з'яўляецца магчымым [2, С. 315-316]. Таму перад кампетэнтнымі дзяржаўнымі органамі і айчынай навуковай супольнасцю стаіць задача выпрацоўкі механізмаў аптымізацыі міграцыйных працэсаў. Акрамя таго, неабходна стварэнне ўмоў для аптымальнага перамяшчэння рабочай сілы ў межах Беларусі ў адпаведнасці з змяняючыміся патрабаваннямі развіцця і размяшчэння прадукцыйных сілаў краіны.

У межах сацыяльна-эканамічнага развіцця, важнейшая роля ў якім належыць развіццю чалавечага патэнцыялу, вялікае значэнне мае ўключэнне рэспублікі ў міжнародны рынак працы. Асаблівую ўвагу пры гэтым трэба звярнуць на стварэнне механізма пераўтварэння незваротнай працоўнай міграцыі за мяжу ў зваротную.

У межах уключэння рэспублікі ў міжнародны рынак працы перад урадам стаяць задачы павышэння канкурэнтаздольнасці айчынай рабочай сілы, эфектыўнасці кантроля за працоўнай міграцыяй, паляпшэння рэзультатаўнасці сістэмы інфармацыйнага забеспячэння ўліку міграцыйных патокаў і арганізацыі маніторынга міграцыйнай сітуацыі, пашырэнне міграцыйнага супрацоўніцтва ў сферы працоўнай міграцыі і абароны сацыяльна-эканамічных правоў і свабод суайчыннікаў за мяжоў. Так як асноўныя міграцыйныя перамяшчэнні адбываюцца ў межах СНГ, і, перш за

ўсё ў ЕўрАзЭС, важнае значэнне неабходна прыдаць фарміраванню адзінага легальнага рынку працы. У той жа час у апошнія годы, зыходзячы з пазіцый перспектывы дэмаграфічнага развіцця, перад уладнымі структурамі выступае праблема якасці мігрантаў. Справа ў тым, што ў Беларусь вяртаецца пажылое насельніцтва, што павышае выдаткі грамадства па забеспячэнню яго сацыяльнай абароны, адбываецца на пагаршэнні паказчыкаў Беларусі па працягласці сярэдняга жыцця. Выязжаюць жа найбольш кваліфікаваныя і перспектывныя ў дэмаграфічным плане развіцця працоўнага патэнцыяла спецыялісты.

Важнай задачай таксама з'яўляецца выкананне міжнародных абавязкаў урадам у адносінах да бежанцаў і іншых катэгорый мігрантаў. У дадзеным накірунку адбываецца ўдасканаленне міграцыйнага заканадаўства, формаў і метадаў працы з бежанцамі і іншымі катэгорыямі мігрантаў.

Фарміраванне, станаўленне і развіццё міграцыйнай палітыкі праходзіла ў тры этапы. Крытэрыямі іх вылучэння стала прыняцце нарматыўна-прававых актаў, накіраваных на рэгуляванне пэўных міграцыйных патокаў, і фарміраванне дзяржаўных структур, мэтамі якіх былі кіраванне міграцыйнымі працэсамі. Асаблівасцю першага, які ахапіў 1991-1997 гг., было рашэнне праблем вымушанай міграцыі і рэпатрыяцыі, другога, 1998-2005 гг., - станаўленне і развіццё заканадаўства ў галіне рэгулявання працоўнай міграцыі, трэцяга, 2006-2010 гг. – накіраванасць арганізацыйных і заканадаўчых намаганняў па аптымізацыі міграцыйных працэсаў ў мэтах забеспячэння нацыянальнай бяспекі і, у першую чаргу, паспяховага сацыяльна-эканамічнага і дэмаграфічнага развіцця.

У выніку распада Савецкага Саюзу і абвясчэння незалежнасці Рэспублікі Беларусь перад органамі дзяржаўнай улады паўстала задача фарміравання ўласнай міграцыйнай палітыкі. Першая палова 1990-х гг. характарызувалася асаблівай інтэнсіўнасцю міграцыйных працэсаў, з'яўленнем новых катэгорый мігрантаў, бежанцаў, вымушаных перасяленцаў, рэпатрыянтаў, працоўных-мігрантаў, якія радыкальна адрозніваліся па

колькасным і якасным паказчыкам і па накіраванасці ад ранейшых. Усе гэтыя працэсы адбываліся на фоне нарматыўна-прававога і арганізацыйнага станаўлення міграцыйнай палітыкі, пошука і выпрацоўкі адэкватных механізмаў кантроля і рэгулявання міграцыі. Міграцыйны абмен у асноўным праходзіў з краінамі былога СССР. Міграцыя ў далыняе замежжа была прадстаўлена ў сваёй большасці вяртаннем яўрэяў на сваю гістарычную радзіму ў Ізраіль.

Першым крокам ў фарміраванні міграцыйнага заканадаўства стала прыняцце Закона аб грамадзянстве ў кастрычніку 1991 г. Ён даваў права суайчыннікам і іх дзецям, якія пражываюць за мяжой, атрымліваць беларускае грамадзянства, у той жа час ніхто з грамадзян рэспублікі не мог быць адвольна пазбаўлены грамадзянства. У маі 1993 г. быў прыняты Закон аб парадку ўезда грамадзян Беларусі і выезда з яе (уступіў ў сілу з 1 студзеня 1994 г.), які садзейнічаў часовай працоўнай міграцыі ў замежныя краіны.

Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь, якая была прынята Вярхоўным Саветам 15 сакавікам 1994 г., замацавала за грамадзянамі права “свабодна перамяшчацца і выбіраць месца жыхарства ў межах Рэспублікі Беларусь, выезжаць з яе і бесперашкодна вяртацца”[3]. Яна замацоўвала права на абарону сваіх грамадзян як на тэрыторыі Беларусі, так і за яе межамі.

У выніку міграцыйнага абмену БССР з іншымі савецкімі рэспублікамі, па дадзеным перапісу 1989 г., за межамі краіны пражывала 2,1 млн. беларусаў [4, С. 11]. Міжэтнічныя, нацыянальныя, палітычныя, культурныя канфлікты, а таксама сацыяльна-эканамічны крызіс у рэспубліках былога СССР прывялі да з’ўлення ў Беларусі новай катэгорыі мігрантаў – бежанцаў. Так, калі ў 1992-1994 гг. у Беларусі было 25 тыс. прэтэндэнтаў на статус бежанца, то ў 1998 г. іх было больш 30 тыс. чалавек. Дадзеная праблема патрабавала заканадаўчага і арганізацыйнага вырашэння. У сувязі з гэтым у краіне быў прыняты Закон аб бежанцах, які ўступіў у сілу з чэрвеня 1995 г.

Міжнароднаму супрацоўніцтву ў вырашэнні праблем бежанцаў надаецца прыарытэтнае значэнне пры правядзенні знешняй палітыкі.

Рэспубліка Беларусь далучылася да Канвенцыі ААН 1951 г. і Пратаколу 1967 г. аб статусе бежанцаў. У 1995 г. у рэспубліцы была адчынена Прадстаўніцтва Вярхоўнага камісара ААН па справам бежанцаў.

Усведамленне магчымасці вырашэння міграцыйных праблем толькі сумеснымі намаганнямі спрыяла актыўнаму міжнароднаму супрацоўніцтву рэспублікі ў гэтай сферы. Беларусь стала членам Міжурадавай арганізацыі па міграцыі (у снежні 1996 г. у Мінску адчынілася яе прадстаўніцтва), прымае ўдзел у Кансультатыўным савеце па працы, міграцыі і сацыяльнай абароне насельніцтва краін-удзельніц СНД (1996 г.), падпісала ў 1998 г. Пагадненне краін СНД аб супрацоўніцтве ў барацьбе з незаконнай міграцыяй (ратыфікавана ў 1999 г.).

Яшчэ адной асаблівасцю сярэдзіны 1990-х гг. было заключэнне двухбаковых пагадненняў паміж зацікаўленымі краінамі аб накіраванні рабочай сілы як формы арганізацыі рэгулявання міграцыі. Мэтай іх была абарона сацыяльна-эканамічных правоў працоўных-мігрантаў. Тэндэнцыя заключэння такіх дагавароў атрымала працяг і ў наступныя перыяды. За перыяд незалежнасці Беларусь заключыла пагадненні аб часовай працоўнай дзейнасці з Рэспублікай Малдова (1994 г.), Украінай (1995 г.), Рэспублікай Польша (1995 г.), Літоўскай Рэспублікай (1996 г.), Рэспублікай Казахстан (1997 г.), Рэспублікай Арменія (2000 г.), Рэспублікай Азербайджан (2007 г.). Важнай з гэтых першага перыяда стала будаўніцтва Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі. Прынятыя пагадненні ў дадзеным накірунку забяспечылі свабоднае перамяшчэнне насельніцтва па саюзнай тэрыторыі. Пастанова Кабінета Міністраў Беларусі ад 1 жніўня 1996 г. здымала фактычна з грамадзян Расійскай Федэрацыі статус іншаземца, забаранялася якая-небудзь іх дыскрымінацыя. У сваю чаргу Федэральная міграцыйная служба Расіі з 1996 г. змяніла дазваляльны парадак працаўладкавання беларускіх грамадзян на рэгістрацыйны, што значна павялічыла прыток працоўных-мігрантаў з Беларусі.

Паралельна праходзіла і арганізацыйнае афармленне механізмаў кантроля і рэгулявання міграцыйных патокаў. Галоўным органам улады, які адказваў за гэтую сферу стала Дзяржаўная міграцыйная служба пры Дзяржаўным камітэце па працы і сацыяльнай абароне насельніцтва. У адпаведнасці з Палажэннем аб Дзяржаўнай міграцыйнай службе, якое было зацверджана урадам у жніўні 1993 г., асноўнымі яе задачамі вызначаліся выпрацоўка і рэалізацыя дзяржаўнай палітыкі ў сферы міграцыі насельніцтва, каардынацыя і кантроль дзейнасці ўсіх структур (дзяржаўных, грамадскіх, камерцыйных) па пытаннях міграцыі, у тым ліку і знешняй, абмену працоўнымі рэсурсамі. У адпаведнасці з палажэннем створаны і дзейнічаюць тэрытарыяльныя органы па міграцыі пры камітэтах па працы пры аблвыканкамах і Мінгарвыканкаме. У складзе Савета Міністраў з'явілася эміграцыйная служба [4, С. 2-3].

У студзені 1997 г. Дзяржаўная міграцыйная служба Міністэрства працы была рэарганізавана ў Камітэт па міграцыі пры Міністэрстве працы.

Такім чынам, першы этап у станаўленні міграцыйнай палітыкі, які ахапіў 1991-1997 гг. можна назваць арганізацыйным. На ім праходзіла выпрацоўка і фарміраванне асноўных нарматыўна-прававых і арганізацыйных рычагоў рэгулявання міграцыі, і перш за ўсё, праблем рэпатрыяцыі беларусаў і вымушаных мігрантаў. Асноўныя намаганні дзяржаўных органаў былі накіраваны на вырашэнне праблем бежанцаў, рэпатрыянтаў, вымушаных мігрантаў. У першаю чаргу аб гэтым сведчыць той факт, што ў рэспубліцы ўводзіліся законы, якія рэгламентавалі вымушаную міграцыю. Закон аб бежанцах быў прыняты ў 1995 г., а “Аб знешняй працоўнай міграцыі” толькі ў 1998 г. У гэты ж перыяд адбылося арганізацыйнае станаўленне дзяржаўных органаў, мэтай якіх быў кантроль і рэгуляванне міграцыйных працэсаў.

Пачынаючы з другой паловы 1990-х гг. і па сучасны час усё большую значнасць атрымлівае працоўная міграцыя. Зыходзячы з гэтага, другі этап характарызаваўся далейшым арганізацыйным афармленнем міграцыйнай

палітыкі і прыняццем законаў, накіраваных на канчатковае афармленне міграцыйнага заканадаўства, асабліва ў сферы працоўнай міграцыі, які адказваў міжнародным нормам і правілам. У 1998 г. быў прыняты Закон Рэспублікі Беларусь “Аб знешняй працоўнай міграцыі”, а таксама Пастанова “Аб зацверджэнні правілаў прабывання іншаземных грамадзян і асоб без грамадзянства ў Рэспубліцы Беларусь”, Палажэнне “Аб парадку дэпартацыі іншаземных грамадзян і асоб без грамадзянства”, Палажэнне аб парадку выдачы суб’ектам гаспадарання спецыялізаваных дазволаў на прыцягненне ў Беларусь іншаземнай рабочай сілы і на ажыццяўленне дзейнасці, якая звязаная з працаўладкаваннем грамадзян рэспублікі за мяжой (1998 г.). Канцэптуальнае ўсведамленне міграцыйных праблем і неабходнасць рэгулявання міграцыйных працэсаў у нацыянальных інтарэсах прывяло да прыняцця Пастановы Савета Міністраў ад 8 красавіка 1998 г. аб рэалізацыі Дзяржаўнай міграцыйнай праграмы. Кантроль за яе выкананнем быў ускладзены на міжведамасную камісію па пытанням міграцыі пры Саўеце Міністраў. Мэтай дзяржаўнай міграцыйнай палітыкі на дадзеным этапе стала ўключэнне рэспублікі ў міжнародны рынак працы, абарону сацыяльна-эканамічных правоў суайчыннікаў за мяжой.

Павелічэнне міграцыйнага патэнцыяла беларусаў, немагчымасць у мностве выпадкаў легальнага працаўладкавання за мяжой і геапалітычнае становішча рэспублікі, якое абумоўлівае праходжанне міграцыйных патокаў па яе тэрыторыі, накіраваных у краіны ЕС, прывяла да з’яўлення і шырокага распаўсюджвання такой з’явы як нелегальная міграцыя. Нелегальная міграцыя, як ўжо вышэй было адзначана, з’яўляецца адной з асноўных пагроз нацыянальнай бяспецы краін свету. Для эфектыўнага вырашэння дадзенай праблемы неабходны сумесныя намаганні ўсіх зацікаўленых краін. У дадзеным накірунку паспяхова развіваецца супрацоўніцтва ў межах СНД. У сакавіку 1998 г. краіны Садружнасці Незалежных Дзяржаў падпісалі Дамову аб супрацоўніцтве ў барацьбе з нелегальнай міграцыяй, зацвердзілі Палажэнне “Аб агульнай базе дадзеных аб незаконных мігрантах”.

У гэты час адбылася рэарганізацыя Камітэта па міграцыі пры Міністэрстве працы, які пераўтварыўся ў снежні ў Дэпартамент па міграцыі Міністэрства працы і сацыяльнай аховы.

Трэці этап развіцця міграцыйнай палітыкі Рэспублікі Беларусь пачаўся ў сярэдзіне 2000-х гг., калі больш востра і актуальна перад кіруючымі органамі стала дылема рашэння сацыяльна-эканамічных, дэмаграфічных праблем сродкамі міграцыйнай палітыкі. У дадзены перыяд была распрацавана Канцэпцыя дзяржаўнай міграцыйнай палітыкі і Дзяржаўная міграцыйная праграма на 2006-2010 гг. У гэты ж час айчыннымі навукоўцамі і кіраўнікамі ўсведамляецца і абгрунтоўваецца роля міграцыйных працэсаў у развіцці чалавечага патэнцыяла. Павелічэнне нелегальных і неўлічаных афіцыйнай статыстыкай эміграцыйных патокаў працоўных з рэспублікі і праходжанне па тэрыторыі незаконных транзітных міграцыйных патокаў актывізавала дзейнасць транснацыянальных групаў арганізаванай злачыннасці, якая спецыялізуецца на гандле людзьмі. У сувязі з гэтым сучасны этап таксама характарызуецца актыўнай барацьбой урада Рэспублікі Беларусь з гандлем людзьмі. Наша краіна выступае з ініцыятывамі па спыненню і процідзеянню гандлю людзьмі на сусветнай арэне.

У мэтах прычліцца эфектыўных мераў па папярэджанню гандлю людзьмі, асабліва жанчынамі і дзецьмі, аховы жыцця, здароў'я і свабоды і іншых канстытуцыйных правоў грамадзян Беларусі 9 сакавіка 2005 г. быў прыняты Дэкрэт №3 "Аб некаторых мерах па процідзеянню гандлю людзьмі". З 5 лютага 2006 г. уступіў у сілу Закон "Аб прававым палажэнні іншаземных грамадзян і асобаў без грамадзянства ў Рэспубліцы Беларусь", які прадугладжваў сутнаснае ўзмацненне жорсткасці працэдуры ўезду, прыбывання і выезду з тэрыторыі краіны асобных катэгорый іншаземных грамадзян і асоб без грамадзянства. З мэтай выяўлення міграцыйнага патэнцыяла, прагназавання выезду навукоўцаў, выпрацоўкі мераў па замацаванню і вяртанню ў рэспубліку навуковых і навукова-педагагічных кадраў Савет Міністраў 28 верасня 1999 г. прыняў пастанову "Аб стварэнні

цэнтра маніторынга міграцыі навуковых і навукова-педагагічных кадраў ў Рэспубліцы Беларусь”.

Галоўную ролю ў кіраванні міграцыйнымі працэсамі належыць Міністэрству ўнутраных спраў, якое рэалізуе міграцыйную палітыку ва ўзаемадзеянні з іншымі міністэрствамі і дзяржаўнымі органамі (Міністэрства замежных спраў, Міністэрства здравааховы, працы і сацыяльнай абароны насельніцтва, юстыцыі, адукацыі, памежнай службы і інш.). Асноўнай структурнай адзінкай МУС, якая займаецца пытаннем рэалізацыі міграцыйнай палітыкі, з’яўляецца з канца 2003 г. Дэпартамент па грамадзянству і міграцыі Міністэрства працы і сацыяльнай аховы насельніцтва і структурнымі адзінкамі ўнутраных спраў, якія займаюцца пытаннямі паспартна-візавай службы.

Урад і Нацыянальны сход Рэспублікі Беларусь правялі значную работу ў галіне рэгулявання міграцыйных працэсаў. Былі распрацаваны Канцэпцыя дзяржаўнай міграцыйнай палітыкі і Дзяржаўная міграцыйная праграма на 2006-2010 гг., а таксама праграма Нацыянальнай дэмаграфічнай бяспекі Рэспублікі Беларусь на 2007-2010 гг., якая ўтрымоўвае падпраграму “Аптымізацыя міграцыйных працэсаў”. У гэтай галіне дзейнічаюць 30 нарматыўна-прававых актаў, у тым ліку законы “Аб бежанцах”, “Аб іміграцыі”, “Аб грамадзянстве Рэспублікі Беларусь”, “Аб прававым становішчы грамадзян і асоб без грамадзянства ў Рэспубліцы Беларусь”. Такім чынам, можна казаць аб сфарміраванасці міграцыйнага заканадаўства, якое адказвае міжнародным стандартам. Сфарміраваны і паспяхова дзейнічаюць дзяржаўныя органы ў галіне міграцыі. У той жа час усведамленне значнасці аптымізацыі міграцыйных працэсаў у вырашэнні праблем сацыяльна-эканамічнага, дэмаграфічнага, устойлівага палітычнага развіцця патрабуе далейшага ўдасканалення міграцыйнай палітыкі.

Літаратура

1. Демидов, А.В. Формирование современной миграционной политики Российской Федерации и сотрудничество с международными организациями./А.В. Демидов. – М., 2003. – 143 с.

2. Шахотько, Л.П. Модель демографического развития Республики Беларусь/Л.П. Шахотько// Нац. акад. наук Беларуси, Ин-т экономики. – Минск : Беларус. навука, 2009. – 439 с.

3. Емельянова, А.А. Миграционный обмен в рамках союзного государства Россия-Беларусь и его последствия: автореф.... на соиск. уч. канд. экон. наук:08.00.05/А.А. Емельянова// Институт социально-политических исследований РАН. М., 2004. – 21 с.

4. Кавалёва, Л.А. Дзяржаўная міграцыйная палітыка Рэспублікі Беларусь: Метад. матэрыялы./Л.А. Кавалёва// – Магілёў: МДУ імя А.А. Куляшова, 2004. – 18 с.

РЕПОЗИТОРИЙ БГЛУ